

Blaž Lenger – povodom 100. godišnjice rođenja

DRAŽEN NAĐ

Radom nastalim povodom 100. godišnjice rođenja Blaža Lengera pokušat će se ukazati na činjenicu kako je glazbeno djelovanje Blaža Lengera i njegovog sastava *Lengeri* ostavilo znatan trag i utjecaj na rad te glazbeno stvaralaštvo sličnih sastava i izvođača u Podravini. Najčešće se radilo o samoukim glazbenicima – *sluhistima* koji su nastupali na zabavama i kućnim okupljanjima. Sličan put do slave bio je i onaj Blaža Lengera vodećeg vokala na čelu narodnog ansambla *Lengeri*. Danas je opravdano smatran jednim od utemeljitelja glazbenog smjera popularno nazvanog *podravska glazba*. O tome kakva je to glazba i koja su njezina glavna obilježja: jesu li to instrumenti, tematika pjesama ili ritam, nije jednostavno govoriti. Stoga je najbolje odgovor potražiti u pjesmama Blaža Lengera. Pri tome u obzir moramo uzeti različita područja koja su utjecala na njegovo stvaranje: način života, kulturu, tradiciju i običaje, težak život prožet neimaštinom te svakodnevnu prisutnost tradicijske glazbe, od melankoličnih napjeva do živahnih plesova. Zahvaljujući svojim pjesmama Blaž Lenger postao je legenda podravske glazbe te zaslužuje obilježavanje značajne obljetnice, ako ničim drugim barem jednim kratkim tekstom.

Blaž Lenger rođen je 6. prosinca 1919. godine u Podravskim Sesvetama gdje živi do svoje treće godine, kada se njegovi roditelji sele u zaseok Draganci. Osnovnu školu pohađao je u razdoblju između dva svjetska rata kada je za seosku djecu bilo uobičajeno završavanje četiri razreda osnovne škole te dva razreda *opetovnice*. Sklonost glazbi pokazuje od rane mladosti, a kako je sam često isticao, glazbeni

talent naslijedio je od majke i oca koji su voljeli glazbu i pjesmu. Društveni život na selu u to vrijeme nije bio previše bogat i uglavnom je bio vezan uz veće poslove koji su podrazumijevali uključivanje susjeda, rodbine i prijatelja, poput žetve, berbe kukuruza ili gradnje kuća. Isto tako tu su bili važni događaji u životu pojedinaca i obitelji kao što su svadbe, krštenja i sprovodi. Upravo ti događaji bili su poticaj osnivanju i djelovanju prvih glazbenih sastava. Mlađi glazbenici promatrali su i slušali starije izvođače te na taj način pokušavali od njih učiti, dok su opet oni stariji često u strahu da ne izgube utjecaj i zaradu čuvali znanje i nisu bili spremni podijeliti ga. Svoja prva glazbena iskustva, Blaž Lenger stječe uglavnom svirajući po seoskim kućnim zabavama, okupljanjima i svadbama. U početku vježba i svira harmoniku. Nije poznao note, već je bio čisti *sluhist* i svirao je isključivo usmjeren na pažnju i sluh. Sami počeci njegovog ozbiljnijeg bavljenja glazbom vezani su uz nastupe s tadašnjim glazbenim sastavom *Vlašički*. Kasnije prelazi u sastav Štefa Ivančana iz Novog Virja, gdje je proveo oko godinu dana. Nakon toga svira u glazbenom sastavu s Jančijem, koji je bio podrijetlom iz Međimurja, a to glazbeno iskustvo u znatnoj mjeri određuje i usmjerava njegov rad i glazbeno stvaralaštvo. Članovi navedenog sastava svirali su na širem području i jako dobro ovladali sviračkim umijećem, što je Blažu Lengeru omogućilo osnivanje vlastitog glazbenog sastava s kojim je prvi put samostalno nastupio na svoj imendan 3. veljače 1947. godine. Sastav je po njemu dobio ime *Lengeri*. U tom razdoblju upoznao je i svoju buduću suprugu Mariju, rođenu u obitelji Bečaj.

Sl. 1. Blaž Lenger i njegov sin Velimir Lenger

Kao najstarija između sedmero braće istovremeno im je bila i sestra i majka. Život joj je bio izuzetno težak, prožet radom od mladenačke dobi. Tijekom razgovora rado je podijelila sjećanja na trenutke upoznavanja s Lengerom: *Bilo je to Živkovo imanje i pored vulice bila ograda od živice. Išla sam na misu u Sesvete, Trojaki su bili. V rukama sem imala molitvenika i trojački klinčec – cvijet. Tad sem prvi put srela Blaža. Je, došiel je odnekud i rekel »o mila ružica kak imaš lepe ružice, jel bi mi koju mogla dati?«.*

Upravo cvijet, *trojački klinčec* spojio je Blaža i Mariju. Kako je Blaž bio stariji od Marije deset godina, Marijina majka Roza znala je dosta negodovati i govoriti: *pazi se dete s kakvom vencom budeš išla pred oltar*. Blaž je bio poznati glazbenik i dosta je izbivao od kuće. Jednom zgodom na kućnoj zabavi obratio se Mariji riječima: *Da si četiri prsta vekša mam bi te oženil*, prisjeća se Marija. Nakon te zgode nije ga vidjela oko godinu dana tijekom kojih je imala dosta udvarača i čak se trebala udati. Međutim, na kraju je ipak izabrala Blaža i vjenčali su se 1948. godine. Ona je imala 20, a on 30 godina. Svadba je trajala čak deset dana bez prekida. Kada su pješke išli na vjenčanje, u Sesvetama je cijela ulica *Prva numera* bila puna ljudi. Svi su htjeli vidjeti Lengere i svatove. U zajedničkom životu proveli su punih 58 godina i nije im bilo lako. Dok je Blaž svirao, Marija i djeca Božica i Velimir radili su na zemlji. Velimir se kasnije po uzoru na oca na kratko okušao u glazbi te izdao dvije samo-

stalne ploče. Biti supruga poznatog *mužikaša* poput Lengera nije bilo jednostavno. Morala je prihvatiti njegova česta i duga izbivanja od kuće, a kako su vremena bila dosta nesigurna strahovala je i za njegovu sigurnost. Prisjeća se kako se jednom prilikom proširila vijest o incidentu tijekom nastupa u Jastrebarskom. Potaknuta tom vijesti zajedno sa suprugom jednog od članova sastava otputovala je u Jastrebarsko. Kad su ušle u lokal u kojem je sastav nastupao, ugledale su Blaža Lengera živog i neozlijeđenog. Vidjevši ih u crnini, on je pak pomislio da se nešto loše dogodilo kod kuće. O samoj zgodu tada se pisalo i u popularnom časopisu *Arena*.

Osim harmonike, Blaž Lenger tijekom aktivnog bavljenja glazbom znatnu pažnju posvetio je *bajsu* (kontrabasu). Pri tome se dosta vezao uz svaki pojedinačni instrument te je tijekom aktivnog bavljenja glazbom promijenio samo tri kontrabasa. Prvi *bajs* mu je na samom početku karijere darovao jedan kolega glazbenik. Težio je svega 7,5 kilograma, a zanimljivo je kako se radilo o talijanskom kontrabasu iz nekog vojnog orkestra. Od puno napornog i žestokog sviranja jednostavno se raspao. Blaž je jako volio taj kontrabas tako da je kasnije tražio identičan, ali nije ga mogao pronaći. Ostala dva napravio mu je Tomo Kos iz Pitomače, a jedan od njih i danas se čuva kao obiteljska ostavština.

Kao što je već navedeno Blaž Lenger svirao je po sluhu, ali je poznao i note. Pamtio je petstotinjak tekstova i melodija koje je mogao odmah izvesti. Autorske pjesme bile su mu prožete podravskim motivima i tematikom iz svakodnevnog života. Prvo sklada melodiju, a zatim isprobava tekst koji joj najbolje odgovara. Osim vlastitih tekstova, koristio je i one drugih autora. Tako mu je za pjesmu *Kod Podravca starog kuma* tekst napisao Ivan Babec, violinist iz Draganaca, a njegovom instrumentu Lenger je namijenio i izvođenje glavne teme.

S obzirom na broj od desetak snimljenih ploča koje su *Lengeri* snimili tijekom najplodnijih stvaralačkih godina, moglo se očekivati da će birati mjesta za nastupe. No, Blaž s *Lengerima* svira svugdje gdje ga zovu, ne birajući previše. Rado se odaziva i na poziv za vatrogasne

Sl. 2. Sastav *Lengeri* 60-ih godina prošlog stoljeća s pjevačicom Ružom Šimunović

zabave, a suvremenici pamte *biciklin* kojim je putovao u okolna mjesta dogovarati nastupe, osobito u *pijačne dane* (sajmene dane). Točno se znalo u kojoj je gostionici u okolnim mjestima dogovarao nastupe: u Sesvetama kod Sondića i Milana, u Kloštru kod Filipovića, u Đurđevcu gostiona *K Imbri* i *Kod Krezingera*, u Pitomači kod Hranilovića i u starom hotelu, a u Ferdinandovcu su to bili *Neboder* i Šuluk. Svadbe su se pretežno dogovarale tijekom ljeta, a održavale zimi, kada nije bilo previše nastupa zbog hladnog vremena. Možemo reći kako su Blaž i njegov *biciklin* bili nerazdvojni isto kao i Blaž i kontrabas. Svugdje su zajedno putovali, svirali i svašta doživjeli. Zanimljiva je anegdota o nezgodi s jelenom. Na povratku s dogovora oko nastupa, Blaž je pao s bicikla te je zbog puknutog rebra i upale pluća završio u zagrebačkoj bolnici. Kako je uvijek imao smisla za šalu, ostalim pacijentima u sobi ispričao je verziju po kojoj je nastradao jer ga je napao jelen, a ne zbog običnog pada s bicikla.

Zabave, svadbe, kućna druženja i gostionice postaju *Lengerima* gotovo drugi dom. U jednom razdoblju sviraju gotovo sve dane u tjednu osim ponedjeljkom koji im je bio slobodan. Gdje god da se pojave dobro su prihvaćeni, a tome je osobito pridonio izrazito bogat repertoar ispunjen živahnim i plesnim melo-

dijama. Iako u to vrijeme djeluje jako puno glazbenih sastava, samo u Dragancima i Molicama tri (*Matice*, *Belobrki* i *Šanteki*), *Lengeri* zadržavaju vodeće mjesto u popularnosti. O tome svjedoče i nastupi tijekom čitavog ljeta u Koprivnici, a najdulje sviraju u Jastrebarskom u restoranu zvanom *Kod Lajoša*, gotovo četiri godine neprekidno. Vrhunac popularnosti doživljavaju u razdoblju između 1968. i 1974. godine. Prve pjesme snimaju na Radio Đurđevcu, a ubrzo nakon toga dobivaju poziv od urednika Jugotona na snimanje prve ploče, koju su snimili za samo 45 minuta iako su imali na raspolaganju tri dana. Bilo je to 4. lipnja 1967., a na ploči su se nalazile četiri pjesme: *Podravino moja mila*, *Alaj je divan taj podravski kraj*, *Potočić maleni i Ruža, Ruža*. Među brojnim nastupima iz tog razdoblja osobito je dobro upamćen onaj u restoranu Zagrebačke pivovare, održan 1971. godine. Bilo je to razdoblje kada se *Lengerima* pridružuje Ruža Šimunović, koja je pjevala nekoliko vrlo popularnih pjesama, poput: *Na malenom brijegu* i *Hrvatica ja sam mlada*. Upravo zbog izvođenja pjesme *Hrvatica ja sam mlada* čiji tekst je ispunjen izraženim nacionalnim nabojem, Blaž je bio pozivan i na obavijesne razgovore kod tadašnje vlasti. Zanimljivo je kako zbog čestih nastupa *Lengeri* nisu trebali održavati nikakve probe.

Sl. 3. Članovi *Lengera*: Martin Bogdan – 1. violina, Ivica Ignac – 2. violina, Ivan Krupski – 3. violina, Stjepan Franjić – bugarija, Antun Rabađija – cimbuće i Blaž Lenger – bas i vokal

Sl. 4. Blaž Lenger u rodnom Dragancima 70-ih godina prošlog stoljeća

Iako su bili pozivani da sviraju i u inozemstvu (Njemačka, Kanada, SAD), tu priliku nikada nisu iskoristili. Razlog tomu bio je vjerojatno strah od dugih putovanja i razdvojenosti od obitelji. Kako je i sam Blaž znao govoriti mogli su snimiti više ploča jer je ponuda za to bilo s raznih strana, budući da su sastavi koji su njegovali takvu vrstu glazbe bili malobrojni. I tada, kao i danas na glazbenoj sceni bilo je nepravilnosti i nepravde. Blaž Lenger okusio je nepravdu od strane diskografskih kuća, a najgore je bilo to što su se njegove ploče prodavale u daleko većem broju od onog koji je njemu prikazivan. Upravo to je bio razlog raskida ugovora s Jugotonom. Zadnju ploču *Lengeri* su snimili 1971. godine. U to vrijeme na području Podravine, od Ludbrega do Virovitice bilo je oko 17 lokalnih radio postaja s dozvolom za rad. Sve su izvodile njihove pjesme što je itekako doprinijelo velikoj popularnosti *Lengera* i *podravske* glazbe. Od najpopularnijih Lengerovih autorskih pjesama treba istaknuti sljedeće: *Podravino moja mila*, *Potočić maleni*, *Alaj je divan taj podravski kraj*, *Dobro jutro, moj*

svečaru i *Koliko te volim*. Ništa manje poznate su i polke *Ruža, Ruža te Podravska polka*. Jedan od nastupa *Lengera* vezan je i uz hrvatski film *Hoću živjeti* iz 1982. godine gdje se pojavljuju u dvije scene. U sastavu *Lengeri* od instrumenata prevladavali su kontrabas, dvije violine, cimbal, viola i harmonika. Svaki od izvođača znao je svirati najmanje dva instrumenta: Blaž Lenger – kontrabas, Martin Bogdan – 1. violina, Ivan Ivanov – 2. violina (kasnije ga zamjenjuje Ivica Ignac), Ivan Krupski – 3. violina, Stjepan Franjić – bugarija i Antun Rabađija – cimbuće.

Na kraju ovog kratkog prikaza glazbenog djelovanja Blaža Lengera nameće se zaključak kako je uz veliki talent imao i sreću da bude u pravo vrijeme na pravome mjestu. Njegove pjesme i danas se često izvode, osobito na lokalnim radio postajama kao i u vrijeme njihove najveće popularnosti. Dobitnik je mnogih nagrada i priznanja, a njegova ploča *Potočić maleni* proglašena je zlatnom pločom. Svoju popularnost Blaž i *Lengeri* nisu stekli preko noći, već brojnim nastupima i neprospavanim noćima. I za sam kraj, kako je sam Blaž za sebe znao

reći: *I bajs i ja smo imali isti glas. Ljudima se to svidelo. Umijeće je paziti da bajs i ja ne zaglušimo ostale instrumente.*

Blaž Lenger aktivno se bavio glazbom do 1977. godine kada odlazi u mirovinu. Veseo i raspevan duh zadržao je tijekom umirovljeničkih dana te posljednji puta nastupio 2002. godine za svoj 83. rođendan. Organizator proslave bili su Općina Podravske Sesvete i Pjevačka udruga *Blaž Lenger* iz Podravske Sesvete. Na koncertu u čast njegova rođendana nastupilo je dvadesetak glazbenih sastava i solista iz Podravine, Bilogore, Zagorja, Prigorja i Međimurja. Preminuo je 26. rujna 2006. godine u 87. godini života u Dragancima, gdje je živio i stvarao većinu života.

Kronološki popis pjesama i izdanih ploča muzičkog sastava *Lengeri*

Prva ploča: EPY 3812, snimljena 14. lipnja 1967.

Pjesme:

- Podravino moja mila
- Alaj je divan taj podravski kraj
- Potočić maleni
- Ruža, Ruža

Druga ploča: EPY 3888, snimljena 27. studenoga 1967.

Pjesme:

- Ja sam junak iz doline
- Dobro jutro moj svečaru
- Koliko te volim (duet Lenger – Franjić)
- Podravska polka
- Trio violina: Martin Bogdan, Ivica Ignac, Ivan Krupski

Treća ploča: EPY 4016, snimljena 6. svibnja 1968.

Pjesme:

- Jedno jutro ja uranih – narodna (duet Blaž Lenger i Stevo Franjić)
- Podravski čardaš – narodna
- Pokraj puta lipa procvjetala – narodna
- Vatrema podravska polka – narodna (violine: Martin Bogdan, Ivica Ignac, Ivan Krupski)

Četvrta ploča: EPY 4094, snimljena 16. listopada 1968.

Pjesme:

- Divni dani – narodna
- Spavaj, spavaj (Blaž Lenger)
- Seja brata budila – narodna
- Iz podravskog kraja – narodna (violine: Martin Bogdan, Ivica Ignac, Ivan Krupski)

Peta ploča: EPY 4124, snimljena 16. prosinca 1968.

Pjesme:

- Ja sam momak Podravine (Velimir Lenger)
- U ravnoj Podravini (Velimir Lenger)
- Vraćam se u Podravinu (Velimir Lenger)
- Prva ljubav (narodna)
- Instrumentalni trio Velimira Lenger

Šesta ploča: EPY 4207, snimljena 18. rujna 1969.

Pjesme:

- Cvala mi ruža rumena – narodna
- Svibanjska je noćta ta – narodna
- Zašto da umrem – narodna
- Otišla si draga – narodna

Sedma ploča: SY 1677, snimljena 22. listopada 1970.

Pjesme:

- Mladi Podravec (Blaž Lenger – Mihael Severak),
- Kod Podravca starog kuma (Blaž Lenger – Ivan Babec)

Osma ploča: SY 1771, snimljena 17. ožujka 1971.

Pjesme:

- Na malenom brijegu (Z. Čaćija)
- Oj, Hrvatska, ti si lijepa (B. Lenger – R. Šimunović)

Album snimljen 1991. godine MC 63030100 pod nazivom: *Blaž Lenger Zlatne Pjesme*

Pjesme:

A-strana

- Oj, Hrvatsko, ti si lijepa (B. Lenger – R. Šimunović)
- Ja sam junak iz doline – narodna
- Dobro jutro moj svečaru – narodna
- Podravski čardaš – narodna

- Svibanjska je noćca ta – narodna
 - Podravska polka – narodna
 - Mladi Podravac (B. Lenger – M.Cvrk)
- B-strana
- Potočić maleni – narodna
 - Kod Podravca, starog kuma (B. Lenger)
 - Iz podravskog kraja – narodna
 - Spavaj, spavaj (B. Lenger)
 - Otišla si draga – narodna
 - Pokraj puta lipa procvjetala – narodna
 - Vatrema podravska polka – narodna
 - Cvala mi ruža rumena – narodna

Izvori

- *Pjevačka udruga Blaž Lenger za Blaža Lengeru* // Glas Podravine i Prigorja LVII, 29 (13. 12. 2002.), 11.
- Mladen Pavković: *U posjetu legendi podravske narodne glazbe – Blažu Lengeru: Više nemam nijedne svoje ploče!* // Glas Podravine i Prigorja LI, 52/3 (27. 12. 1996.), 10.

Kazivači

- Marija Lenger (udovica)
- Velimir Lenger (sin)
- Ivančica Bratanović